

Grups d'investigació

La XIPE: la Xarxa d'Interès en el Patrimoni Etnològic de la UAB

MONTSERRAT CLUA FAINÉ¹

 0000-0002-2784-281X

Universitat Autònoma de Barcelona, España

perifèria

revistes.uab.cat/periferia

Desembre 2022

Per a citar aquest article:

Clua i Fainé, M. (2022). La XIPE: la Xarxa d'Interès en el Patrimoni Etnològic de la UAB. *Perifèria, revista de recerca i formació en antropologia*, 27(2), 186-189, <https://doi.org/10.5565/rev/periferia.898>

Ara fa cinc anys, el juny de 2017, es va crear en el Departament d'Antropologia Social i Cultural de la UAB la XIPE, la Xarxa d'Interès sobre Patrimoni Etnològic (XIPE, 2018). La XIPE està formada per un petit grup de professorat, estudiants de Grau, Màster i Doctorands així com alguns ex-alumnes que fan o han fet en el passat alguna recerca vinculada amb el patrimoni etnològic.

La XIPE es va fundar en constatar que malgrat en el departament no hi havia cap grup de recerca que treballés explícitament en temes de patrimoni, hi havia persones al Departament que a nivell individual o bé en el marc d'algun projecte estaven fent recerca o dirigint recerques en temes al voltant del patrimoni. També perquè havien arribat demandes específiques de diferents institucions demanant col·laboració o requerint que es participés en projectes d'estudi de processos o objectes patrimonials. Demandes a les quals calia donar resposta, ja fos que es demanés la participació institucional del departament, ja fos que es necessités estudiantat o investigadors per a tasques específiques. En aquesta situació es va establir la Xarxa com a punt de trobada entre totes les persones vinculades que tenien interessos en el patrimoni, esdevenint un espai de comunicació, col·laboració i intercanvi d'informació, projectes i coneixements, entre les i els professionals del Departament interessats en la recerca, promoció i difusió del Patrimoni Etnològic, establint així una base de dades de la recerca sobre aquest camp a la UAB. Alhora, pretenia ser un

---

¹ Montserrat Clua i Fainé - montserrat.clua@uab.cat

espai de difusió de les activitats que feien els membres o les institucions amb les quals la Xarxa està vinculada, reforçant així el paper de transferència i participació que la universitat ha de tenir amb la societat a la qual pertany.

La Xarxa parteix d'una definició de Patrimoni Etnològic que es diferencia d'altres tipus de patrimoni i que inclou tant les manifestacions materials com immaterials (UNESCO 2013) de la cultura tradicional i contemporània produïdes i compartides per les societats humanes. I és per la recerca i interès en aquest tipus dinàmics de produccions humanes (objectes, coneixements, expressions i representacions culturals) que forma part del CORE en Patrimoni Cultural dins la xarxa de CORES (Comunitats Orientades a Reptes Estratègics) de la UAB i de la Xarxa d'Humanitats Digitals de la Universitat Autònoma de Barcelona (<https://www.uab.cat/web/investigat/cores-uab/core-en-patrimoni-cultural/grups-de-recerca-uab-1345696772279.html>).

Des de la seva creació la XIPE ha establert relacions amb diferents institucions, com el Smithsonian Center For Folklife & Cultural Heritage, amb qui va col·laborar l'any 2019 a través de 8 estudiants del grau d'antropologia, que conjuntament amb estudiants de la Universitat de Girona es van unir a l'equip de recerca del projecte SomVallBas, realitzant més de 600 entrevistes durant 8 setmanes en les poblacions de la Vall d'En Bas (<https://folklife.si.edu/somvallbas/catalan>). També amb la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, amb qui el 2017 es va signar un conveni de col·laboració per a l'assessorament en l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès (<https://www.immaterialvalles.cat/>). Gràcies a aquest conveni una jove estudiant del grau, Mireia Guil, va col·laborar a posar en marxa l'inventari fent una primera selecció d'elements potencialment inventariables (Guil, 2017). Posteriorment, la col·laboració entre la XIPE i la Fundació han permès que la investigadora Montserrat Clua hagi obtingut aquest 2022 un Ajut Creu Casas Sicart (convocat per l'Institut Ramon Muntaner i la Xarxa Vives d'Universitats) per a fer, conjuntament amb Josep Alavedra de la Fundació Bosch i Cardellach, la recerca i difusió de 15 elements de l'IPCIV.

En el seu inici la Xarxa fou coordinada per Montserrat Ventura i Oller, en aquells moments directora del departament. Des de setembre de 2019 ho és per Montserrat Clua i Fainé. En els seus inicis estava composta per professorat del departament que feien recerca i direcció de treballs de màster i tesis doctorals al voltant del patrimoni

etnològic. En camps tan diversos (entre altres, la llista no pretén ser exhaustiva) com el patrimoni pesquer i la seva incidència en la conservació marina a la Costa Brava (Silvia Gómez), el patrimoni festiu i industrial i la construcció històrica d'elements simbòlics i rituals (Jordi Castellví), expressions tradicionals de la cultura (ECT) a Catalunya com a expressions identitàries en un marc de globalització (Montserrat Clua), fonts orals, memòria històrica i museus (Isabel Graupera), anàlisi de rituals tradicionals i contemporanis (Virgínia Fons), patrimoni etnològic, escola i educació a les comarques d'Alta Muntanya (Pepi Soto), patrimonialització socio-ecològica de gestions col·lectives de recursos naturals (Pablo Domínguez & Francisco Godoy), representació de la natura i incorporació del paisatge natural en societats d'alta muntanya (Irina Casado), projectes de memòria social del patrimoni arqueològic i etnològic en museus i amb poblacions locals a l'Equador (Silvia Álvarez), així com de documentació cultural i lingüística en societats indígenes (Montserrat Ventura), tema que també es treballa en altres comunitats. A aquell grup inicial s'hi han afegit després alumnes i ex-alumnes que estan fent recerques de màster o de tesi doctoral (alguns a la UAB, d'altres en altres universitats) al voltant del patrimoni (<https://www.uab.cat/ca/antropologia/xipe>).

Molts d'aquests ex-estudiants són alumnes que van fer les pràctiques professionals dins del currículum acadèmic del Grau a la XIPE, participant en l'elaboració d'un Inventari de Rituals que es va iniciar el 2018 sota la direcció de Virgínia Fons i Montserrat Ventura. L'Inventari és una eina digital que documenta un ampli ventall de diferents rituals arreu del món que s'han recollit al llarg dels anys a través de les recerques elaborades per estudiants a l'assignatura Antropologia de la Religió, el Simbolisme i el Ritual del Grau d'Antropologia (i anteriorment de la Llicenciatura en Antropologia). L'inventari està exposat a través d'una pàgina web pròpia i és una mostra no sols dels temes d'interès de les diferents promocions d'estudiants que han passat pel grau sinó també del dinamisme ritual de la nostra societat (<https://xipeuab.wixsite.com/xipe>). També pretén ser un nus de connexió entre estudiosos que aprofundeixi en l'activitat ritual, proposant sistemes de classificació, categorització i definició ritual, mètodes d'estudi, d'anàlisi i de comparació teòrica transcultural.

En definitiva doncs, la XIPE va començar com un espai de trobada entre professorat que participava en diferents grups de recerca però que compartia un interès comú

en l'estudi, promoció i difusió del patrimoni cultural en les seves diferents formes. En aquests cinc anys de vida la Xarxa s'ha consolidat incorporant joves estudiants i investigadors, participant en l'organització d'activitats dins de la facultat (presentació de recerques, difusió de llibres, conferències convidades, etc.) i esdevenint un punt de referència per a aquells investigadors, intencionalment o externs, així com institucions públiques o privades, que es dirigeixen al Departament en temes que fan referència al patrimoni.

Bibliografia

- Guiu, M. (2017). Una reflexió sobre els inventaris regionals a Catalunya. El cas de l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial del Vallès, *Revista Perifèria*, 22(2).
- XIPE (2018). Xarxa d'Interès en el Patrimoni Etnològic (XIP Etnològic), *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 43, desembre, 300-302.